

MERCEDES GALÁN LORDA

## «Fernando Katolikoak nafar pertsonalitatea errespetatu zuen»

Iruñean jaioa, Nafarroako Unibertsitatean zuzenbidean doktore egin zen. Nafarroako foruen eta zuzenbidearen inguruan landu izan ditu bere ikerketak. Sociedad de Estudios Históricos de Navarra lehendakaria da 2003az geroztik. 2009an, Nafarroako Gobernuak Abokatuen Kolegioaren laguntzarekin antolatuta, *El Derecho de Navarra* izeneko erakusketa zabaldu zen errege jauregia izandakoan, egun Nafarroako Artxibo Nagusia. Mercedes Galán izan zen erakusketaren komisarioa eta berak idatzi zuen izen bereko katalogoa, 1.000 ale inguruko tirada izan zuena. Galánek, bertan, Nafarroako izaera foralaren inguruan sakontzen du eta konkistaz dio “Fernando Katolikoak nafar pertsonalitatea errespetatuz gobernatu” zuela; honakoa ere baieztatzen du: “Garai haietako egoeran jarri behar da: erregeek, lurralde bat konkistatzen zutenean, hura nahi bezala erabil zezaketela uste zuten”.

Mercedes Galánen lan horrek zeresan handia eman zuen. Esaterako, Nabarralde elkarteko hainbat kidek kritika zorrotza egin zioten; Pedro Esarte historialariaren esanetan: “Berriz ere, gaur egun, XXI. mendean, inbasio horren ondorioak justifikatzen dira modu barregarrian”. UPN alderdiak 2012an dekalogo bat helarazi zien bere militanteei konkistaren bosgarren mendeurrenaz eztabaidatzeko hainbat irizpide emanez, dekalogo horretan Galánen *El Derecho de Navarra* liburua irakurtzea aholkatzen die.

*Pregón* aldizkariaren otsaileko zenbaki berezian Galánek honako artikulua idatzi zuen: *Justificaciones jurídicas en torno a la conquista de Navarra*. Artikuluan, 1512ko konkistaren inguruko bere tesien mamia azaltzen du. Segidako pasarteak artikuluko horretatik itzuliak dira:

“Zein litzateke, orduan, balizko justifikazio juridikoa?”

Konkistarako, ez dago. *Doctor Navarrus*-ek berak, Martin Azpilikueta<sup>19</sup>, ‘injustua’ zela esan zuen, nahiz eta erreinua berrezartzea okerragoa izango litzatekeela uste zuen, kalte handiagoak eragingo zituelako.

[Gaztelak Nafarroa] atxikituta mantentzeko, argudio bakarra litzateke herritarren *menpekotasun libre eta borondatezkoa*. Nafarroako Gorteen 1513an fideltasuna zin egin izana<sup>20</sup> baino –hauek ordezkatzeko zutena oso eztabaidagarria baitzen–, herritarren zati baten egoera onartu zuela, eta ez zela matxinatu. Gainera, errege Katolikoaren eskutik onurak eta barkamena lortu zituzten. (...)

Azken batean, nafarren onarpen jarraituak, *menpekotasun libre eta borondatezkoa* izenarekin ulerturik, eta preskripzio eskuratzailak<sup>21</sup>, konkista injustua finkatu zuten. Baina batez ere, ezinbesteko izan ziren nafar paktismo tradizionala, eta Nafarroako erreinu izaerarekiko, erakundeekiko eta zuzenbidearekiko errespetua”.



**Cantelli geografoaren 1690eko Nafarroako erreinuaren mapa.**

19- Eruditu baztandarra (1492-1586), teologoa, ekonomialaria eta legelaria zen. Hainbat unibertsitatetan ikasi eta irakatsi zuen, besteak beste Portugalgo Coimbran. Espainiako erregeen eta Erromako Aita Santuen aholkulari ere izan zen zahartzaroan.

20- 1513ko martxoaren 23an Iruñeko katedralean leialtasuna zin egin zioten Nafarroako gorteen Fernando Katolikoari; bertan, beaumontarren ordezkaritza baino ez zegoen.

21- Jatorrizko jabea ez izan arren, denboraren poderioz ondare baten jabe bihurtzea legearen aurrean. Usukapioa ere deitzen zaio.